

Könyvajánló

Gulyás László: *Küzdelem a Kárpát-medencéért - Regionalizáció és etnoregionalizmus, avagy a nemzeti és nemzetiségi kérdés területi aspektusai Magyarországon 1690-1914.* Kárpátia stúdió Kft. 2012. 283. old.

Gulyás László új könyvében a *trianoni békediktátum történelmi előzményeit* tárja fel az 1690-es évektől kezdődően. Művének alapcélkitűzése annak bemutatása, hogy a magyarsággal együtt élő etnikumok a különböző történelmi szituációkban, különösen a nacionalizmus ébredésétől (18. század) az 1914-ig tartó időszakban milyen territoriális igényekkel léptek fel a magyar állammal szemben. E kérdésre *a hagyományos történetírástól eltérő válaszokat fogalmaz meg*: pozitívan értékeli az Osztrák-Magyar Monarchiát, benne a Magyar Királyságot, amely nem volt a népek börtöne, amelyet több nemzet tekintette hazájának. Elemző, a jelenségek és folyamatok ok-okozati összefüggéseit feltáró, szintézisalkotásra törekvő monográfiájában a történettudomány mellett a politikai és történelmi földrajz, valamint a regionális tudomány módszertanát is alkalmazza és eredményeit felhasználja. Kutatási eredményeit olyan szerkezeti felépítésben mutatja be, melyben az egyes tematikus egységek és azon belül az idő-keresztmetszetek jól kapcsolódnak egymáshoz, és teljes fejlődésfolyamatot jelenítenek meg.

Gulyás professzor bevezetésképpen az alapfogalmakat (a régió, a regionalizáció, a gazdasági és etnoregionalizmus, a nacionalizmus, a nemzetépítés stb.) definiálja, majd a regionalizációs kísérleteket foglalja össze (pl. a Temes Bánság létrehozása vagy II. József közigazgatási területrendezése 1786-ban). A következőkben az etnoregionalizmus megjelenését és alapvető sajátosságait mutatja be és a dualista kori Magyarország gazdasági szerveződésű régióinak kialakulását vizsgálja. Összehasonlítóként ismerteti, térképeken is megjeleníti, értékeli a 20. századi geográfusok és a rokontudományok művelői által körülhatárolt térszerkezeti egységeket (makrorégiókat), amelyek eltérő kritériumrendszerek alapján fogalmazódtak meg. Kísérletet tesz az eddigi régiófelosztások összehangolására, a potenciális régióközpontok kijelölésére. Gulyás László utal arra is, hogy egyes szerzők felfogása szerint a 19. század második felében kibontakozó és 1914-ig folytatódó régióformálódás-szerveződés több évszázados előzményekre is épült (vagy épülhetett). Ezt követően tárgyalja a magyarsággal együtt élő négy legjelentősebb létszámú nemzet – horvát, szerb, szlovák és román – etnoregionalista törekvéseit, területi igényeit a nemzeti ébredésüktől 1867-ig. A nemzetiségek autonómia vagy elszakadási törekvéseit a kívülről érkező ideológiai hatások, mint pl. a pánszlávizmus, a pángermanizmus, a délszláv népek és a románok irredenta mozgalmak is erősítették.

Részletesen foglalkozik a magyar uralkodó osztály nemzetállam-építő politikájával és a regionális struktúrát megváltoztatni akaró törekvések politikai kezelésével. Megállapítja, hogy *az egységes nemzetállam és a soknemzetiségű ország közötti ellentmondást a politikai elit nem tudta megoldani*, így a vesztes háború után nem lehetett megakadályozni a történelmi Magyarország feldarabolását.

Gulyás László kitűnő monográfiája *alpmű* a témakörrel foglalkozó historikusok és a történeti földrajz művelői számára. Különösen fontos, hogy az említetteken kívül a politikusok és a közvéleményt alakító média-szakemberek is megismerjék az 1690-től 1920-ig terjedő idő regionális folyamatait, a gazdasági és etnoregionalizmus és a regionalizáció történetét, amely sajátos módon a soknemzetiségű Magyar Királyság feldarabolásához vezetett. A múltbeli jelenségek és korunk integrált valóságismerete segítheti a jövőépítésünket, a magyarság és a szomszéd népek egyre sürgetőbbé váló történelmi megbékélését, kapcsolataink új alapokra helyezését.

Frisnyák Sándor, Isaszeg

